

- ἀπ' τὴ στιγμὴ πού φόρεσα κορώνα
σ' αὐτά, καὶ δὲν τὴν ἔκανα κομμάτια!
- ΒΡΑΓ.** ὦ, ἀστόχουστὴ! Μὴν καταριέσαι! Λάβε
ὑπομονή! Καὶ φόρεσε τὴ Γνώση,
καθὼς φορεῖς στὸ στήθος τὸ διαμάντι!
- ΙΖΟΛ.** Τί μ' ὠφελεῖ; Ὁ Δαίμονας ὁ μαῦρος
φωλιάζει ἐντός μου· πνίγηκε ἡ γαλήνη,
ἡ ὠραία ἐλπίδα δὲ μοῦ ξαναδόθη!
Δὲν μπορῶ νὰ ἡσυχάσω, νὰ κρατήσω
τὰ χέρια μου σμιγμένα, τὴ φωνή μου
στὴν ἀρπα νάρμονίσω. — Ὁ γλυκὸς φίλος
πόσον καιρὸ ἔχει νὰ στείλῃ μαντάτα;
- ΒΡΑΓ.** Δέκα φορὲς ἔγειρε τὸ φεγγάρι,
καὶ φώτισε δέκα φορὲς ἡ αὐγούλα!
Μὰ δίχως φῶς εἶναι γιὰ σένα ἡ μέρα,
δίχως σκοτάδι ἡ νύχτα. — ὦ ἀγαπημένη
κυρά, δὲ θὰ ξυπνήσης;
- ΙΖΟΛ.** Διάβασέ μου,
πάλλει καὶ πάλλει, τὰ γλυκὰ του λόγια.
Περάσαν τὸ νερὸ νάρθου, καὶ φέρουν
στὴ διψασμένη μου καρδιὰ τὸ δρόσο.
(Βγάζει ἀπὸ τὸν κόρφο τῆς μερικὰ φύλ-
λα περγαμνῆς.)
- ΒΡΑΓ.** Δῶσ' μου νὰ τὰ διαβάσω.
- ΙΖΟΛ.** Πάρε.
- ΒΡΑΓ.** (Διαβάζει.)
- Ἔσένα,
κυρά μου, καὶ βασίλισσά μου, Ἰζόλδη,
ρόδο γλυκὴ, ἡλιοστάλαχτη δημοφιλία μου
ἀγγελική, σὲ προσκυνάει καὶ κλαίει
ὁ δούλος σου Τριστάνος. ὦ δροσάτη
μορφῆ, πού μέρα κάνεις τὸ σκοτάδι,
ἔλεησε τὴν ἄχαρη καρδιά μου,
πού σβήγει καὶ πεθαίνει μακριά σου....»
- ΙΖΟΛ.** Κ' ἔμένα δῶσ' μου νὰ διαβάσω!
- ΒΡΑΓ.** Πάρε,
κυρά μου, νὰ διαβάσης παρακάτω.
- ΙΖΟΛ.** (Διαβάζει παρακάτω, ἀργά-ἀργά καὶ τρυφερά.)
«Τ'ἀγιόκλημα τὸν πρῖνο περιζώνει
σφιχτὰ στὴν ἀγκαλιά του,
καὶ γύρω του πλεγμένο ὄλο ψηλώνει
στὸν πόθο τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου.
Ἰζόλδη μου, γλυκειά μου,
ἔτσι κ' ἐγὼ μ' ἐσέ:
μακριὰ ἀπὸ σὲ μαραίνεται ἡ καρδιά μου,
κ' ἐσὺ πονεῖς δίχως ἐμέ!....»
(Σταματᾷ τὸ διάβασμα καὶ σηκώνεται.)
ὦμέ, Βραγγιάνα! Δὲ βασιτᾷ ἡ καρδιά μου
στὸ ἀπέραντο μαρτύριο! Ὅλη ἡ ψυχὴ μου
σπαράζει νὰ τὸν ξαναἰδῇ, τὸ ξέρω·
κι ἂν δὲν τὸν ξαναἰδῶ, τὸ νοιώθω κιόλα, —
τέντωσε τὰ στημόνια τῆς ἡ τρέλλα
μέσα στὸ μέτωπό μου τὸ θλιμμένο!
- ΒΡΑΓ.** Διῶξε, διῶξε τοὺς μαύρους στοχασμούς σου!
- ΙΖΟΛ.** Καὶ σύ, δὲν ἀγρυπνᾷς! Δὲ συλλογιέσαι
πὼς ἴσως τριγυρνᾷ σὰ λαβωμένο
γεράκι ἐδῶ τριγύρω, καὶ ἀπαντέχει
σημάδι νὰ τοῦ δώκῃς! Δὲ σὲ μέλει!
- ΒΡΑΓ.** ὦ ρήγισσα, τί λές; Πῶς μὲ πληγώνεις,
καὶ δὲν τὸ ξέρεις, ὄχι, δὲν τὸ ξέρεις!

- Μά, σὰ γέρνει τὸ δεῖλι, μοναχὴ μου
κρυφανεβαίνω στὸ μεγάλο πύργο,
καὶ κάθουμαι στὴ βίγλα καὶ ἀπαντέχω.
Βυθίζονται τὰ μάτια μου σὶς δίπλες
τῆς νύχτας φλογερά, πού ξεχωρίζω
κάθε κλαδί καὶ λαμπυρίδα· βλέπω
μέσ' στὴ φωλιά του, ἀκόμα καὶ τὰ ἡδῶνα.
Κ' εἶδα προσηὲς τὸ βράδυ ἕνα χελάντι
μὲ τᾶρμενα στὸ κύμα νὰ παλαίβῃ
δαρμένο ἀπ' τοὺς ἀνέμους. Δὲ φοβᾶται
τὸ πρόσωπό μου σίφουνες καὶ μπόρες!
Μά, ὅσο τὰ μάτια κι ἂν τροχίσω, κι ὅσες
φλόγες ἂν ρίξω πέρα μ' ἀναμμένο
τὸ δαυλό, — ἄχ! ρήγισσά μου, δὲν ξανοίγω
τὸ μέτωπο τοῦ εὐγενικοῦ σου ἀφέντη,
πού νὰ προβάλλῃ μόνο, ἡ νύχτα φεύγει
καθὼς τὰ νέφη μπρὸς στὸν ἥλιο. Κάμε
καὶ μόνη σου τὴ δοκιμή. Στὸν πύργο
νάνεβης τὸν ψηλό, κι ἂν δὲ σοῦ φτάνη
τὸ ἀποσταμένο μάτι σου, νά, πάρε
τις κόρες τῶ ματιῶ μου· εἶναι δικές σου.
Χαρά μου νὰ τις πάρῃς, ἂν σ' ἀρέσουν!
- ΙΖΟΛ.** ὦ σπλαχνικὴ ἀδερφούλα, πῶς νὰ πάω;
Σίδερα δὲ μοῦ δένουνε τὰ χέρια,
μὴτ' ἄλυσίδες ἔχω, μὰ μὲ ζώνουν
μὲ δίχτυα οἱ ὑποψίες, πού καὶ τὸ νοῦ μου
κρατοῦν φυλακισμένο. Στὸνειρό μου
τί εἶδα νάκούσης, καὶ θὰ πῆς ὁ τρόμος
πὼς εἶναι πιά θροφή μου.... Εἴτανε νύχτα
βυθειά· σηκώνουμαι ἀπ' τὴν κλίνη...τρέχω
σὰν τὸ πουλί· φτάνω στὴ θύρα· ἀνοίγει·
μὰ στὸ σκοτάδι στήσανε οἱ κακοῦργοι
τὰ τρομερὰ δρεπάνια, πού μ' ἀρπάζουν
καὶ μοῦ θερίζουν τὰ πόδια. Δὲ βγάζω
κρυσθῆ, μὰ πέφτω στὸ αἶμα βουτημένη,
καὶ φέγγει πέρα τοῦ γλυκοῦ μου φίλου
τὸ πρόσωπο, καὶ ἀπλώνει μου τὰ χέρια!
- (Σὰ νὰ ξαναβλέπει τὸνειρο, στρέφει
πρὸς τὸ παράθυρο, λέγοντας:)
Κ' εἶν' ὅλα μάταια. — Κοίταξε, Βραγγιάνα!
Κοίτα, γιὰ τὸ Θεό! Νά τοι, ἐκεῖ ναι,
μπρὸς στὸ καστέλλι! Μπαίνει. Τονὲ νοιώθω!
τονὲ βλέπω!
- ΒΡΑΓ.** Κυρά μου ἀγαπημένη,
μὴ λές λόγια τρελά!
- ΙΖΟΛ.** Κοίταξε!
- ΒΡΑΓ.** (πηγαίνει σιγὰ στὸ παράθυρο, καὶ γυ-
ρᾷ καταλυπημένη.)
- ὦμένα!
- κανεὶς δὲν ἦρθε. Εἶναι ἡ βίγλα στὴ θύρα
τὴν ἄπονη καὶ δὲν περνᾷ κανένας!
- ΙΖΟΛ.** Καὶ ἀγκρέμιστη μιὰ θύρα εἶναι στημένη
πάντα γιὰ μένα! ὦ, νᾶνοιγε ἡ στερνὴ μου
θύρα, καὶ νὰ μὲ ρούφαγε τὸ χάος!
Κανεὶς πιά δὲ μ' ἀκούει, παρὰ τὸ Σκότος
τὸ θλιβερό, μ' ὄλο πούχει σκορπίσει
ὁ ἀγέρας τοῦ πελάγου, σὰν τὸ σπόρο
τὸν ἄκαρπο, τίς συλλαβὲς πού λάμπουν
καὶ κάγονν τὸνομά του!
- ΒΡΑΓ.** ὦ πικραμένη,

πάψε τὸ κλάμα. Ἄκους; κάποιος ζυγώνει!
Καμώσου πὼς γελᾷς! Νὰ μὴν τὸ μάθη
κανεὶς πὼς κλαίγει ἢ ρήγισσα, ἢ Ἴζόλδη!

(Παρουσιάζεται ἀπ' ἀριστερὰ ἓνα παι-
δόπουλο, ντυμένο μὲ φόρεμα γαλαζό-
μαυρο, σφιγμένο στὴ μέση μὲ ζώνη
πλατειά. Εἶναι ψηλόλιγνος ὁ ΝΕΟΣ
καὶ καμαρωτός, πεταχτός σὰν τὸ λάφι,
μὰ στὴ θεωρία του φαίνεται σκληρός
καὶ διπρόσωπος, καὶ τὰ μάτια του λάμ-
πουνε σὰν τὰ μάτια τῶν ὄρνιων. Φο-
ρεῖ στὴν κεφαλὴ σκουφάκι σὰν τὸν πύ-
λο τοῦ Ἑρμῆ. Προσκλίνεται ἀπὸ τὸ κα-
τώφλι, καὶ ὕστερα προβαίνει.)

- Ὁ Ν. Ρήγισσα Ἴζόλδη, μαντάτα σοῦ φέρνω.
Φτερά ἢ λαχτάρια μοῦββαλε στὰ πόδια,
νὰ τρέξω σὰν τὸν ἄνεμο, καὶ νά με!
- ΙΖΟΛ. Ποιός εἶσαι σύ; Ποῦθ' ἔρχεσαι; Ποτέ μου
δὲ σὲ εἶδα. Νέος εἶσαι, ἴδιο παιδάκι,
μὰ ἔχεις σκληρὴ θεωρία, λάμπ' ἢ ματιά σου!
- Ὁ Ν. Ὠραία μου βασίλισσα, εἰμαι Νέος
τοῦ Ρήγα. Δαρδινέλλος τῶνομά μου.
Καὶ ξαπολῶ τὸν κίρκο, τὸν περλίτη,
νάρπάζουνε τοὺς γερανοὺς στὰ νέφη
καὶ κνηγῶ τοὺς κάπρους στὰ ρουμάνια.
- ΙΖΟΛ. Τὸν εἶδες στὸ παλάτι ἐσύ, Βραγγιάνα;
- ΒΡΑΓ. Πὼς δὲν τὸν εἶδα;
(Μὲ εἰρωνεία.)

Μᾶς τὸν ἔχει φέρει
ὁ Κύρ Ἀντρέττος, κ' εἶναι τὸ διαμάντι
τῆς σπλαχνικῆς καρδιάς του. Χτὲς ἀκόμα
ξεντέριασε μιὰ λαγωνίκα, μόνο
καὶ μόνο γιὰ νὰ παῖξη, καὶ γελοῦσε
λιανίζοντάς της τὸ σηκῶτι.

- ΙΖΟΛ. Λέγε,
σ' ἀκούω.
- Ὁ Ν. (κλίνοντας τὸ γόνατο στὰ σκαλοπάτια.)
Περνοῦσα ἀπ' τὸ Χλωρὸ τὸ Δάσος,
σιμὰ στὸν Πύργο τῆς Μαγείας, ὅπου
ἢ Ἀλίστρα, ἢ Ὀβριοπούλα, κατεβαίνει
τᾶστρα, καὶ ὑφαίνει τὸ παννὶ τῆς μοίρας
μὲ τίς ἐφτὰ νεκρομαντεῖες, ὅταν
μπροστά μου πρόββαλε ἓνας γέρος. Εἴταν
ὅλος λευκός, καὶ τοῦπεφτε στὰ στήθια
ποτάμι χιονισμένο ἢ γενειάδα.
Στὸ φιλακρὸ λιθάρι καθισμένος,
μὲ φώνιζε, καὶ μοῦπε: «Ἐ, παληκάρι,
θὰ δῆς καινούριο θάμα. Τὸ κειράλι
γύρισε πρὸς τὸν ἥλιο, καὶ τὰ μάτια
καθόλου μὴ σαλεύης! Μόνο, βλέπε!»
Κοιτάζω — τί νὰ ἰδῶ! — σ' ἓνα μεγάλο
κι ὀλανθισμένο δέντρο, ἓνα πουλὶ
παράξενο· μὲ τὸ λαιμὸ γαλάζιο,
καὶ ὀλάργυρες τίς ἀνοιχτές φτεροῦγες·
μὰ στὸ κεφάλι εἶχε χρυσὴ κορώννα,
κι ἄλλο χρυσάφι τοῦ ἔλαμπε στὸ στήθος.
Φτεροῦγιζε, μὰ μ' ὄλο τὸν ἀγῶνα
καὶ τὴν ὀρμή, δὲν μπόρειε νὰ πετάξῃ,
γιατὶ τὸ βάσταγε ὁ κορμός, καὶ τόσο
σφιχτά, σὰ νᾶτανε ὅλος ἀλειμμένος

μ' ἀχόρταγον ἱξὸ, κι ἀρματωμένος
μ' ἄσπαστα δίχτυα. Τότε, ἀπ' τὸν αἰθέρα,
στὰ στήθια του κατέβη περιστέρα,
καὶ ἀκούμπησε γλυκά, καὶ μὲ τὴ μύτη
τὸ χτύπησε στὸ μέρος τῆς καρδιάς του·
κι ἄμα τὸ αἷμα στάλαξε, σὰ φλόγα
κόκκινο, πορφυρένιο, τάνθισμένο
δέντρο ἔσβησε· κ' ἐχάθη τὸ πουλὶ μας·
κ' ἢ περιστέρα πέταξε στὰ πέπλα
τοῦ σύννεφου ψηλά· καὶ θαμπωμένος
ἐγώ: «Τὸ θάμα τοῦτο τ' εἶναι πάλι·»
ρῶτησα τὸν πολῦξερο τὸ γέρο.

Καὶ μοῦπε αὐτός: «Δὲν εἶδες περιστέρι,
μηδὲ παράξενο πουλί, — κοπέλλα
εἶδες γλυκειά, μ' ἓναν ὄρωϊο ἱππότη
κλεισμένο στὴ φωλίτσα τοῦ καμήμου της.
Μπλάβο καὶ ἀσήμι, μὲ χρυσὰ πλουμῖδια
κι ὀλόχρυση κορώννα ἔχει στὴν ἄρμια του
ὁ ἱππότης. Μὰ ποιὸ νᾶναι τῶνομά του;
Στὴ ρήγισσα νὰ δράμης τὴν ξανθὴ μας·
τὸ αἶνιγμ' αὐτὴ μονάχη θὰ ξηγήσῃ!»
Καί, φτερωμένος, πῆρα δρόμο τότε,
χαριτωμένη, ρήγισσα, καὶ νά με!

- ΙΖΟΛ. (ποῦ ἄκουσε ὅλη προσοχὴ καὶ λαχτάρια
τὴν ἱστορία τοῦ Νέου, πρὸς τὴ Βραγγι-
γιάννα.)
Ἐσὸ τί λές; Βραγγιάνα; Ἐγὼ ὅλη τρέμω,
καὶ τρέμω πὼς μαντεύω!
- ΒΡΑΓ. (μὲ ἀπόφαση.)

Παραδέξου
νὰ πῶ ἓνα λόγο στὸ μαντατοφόρο.
(Ἡ Ἴζόλδη τῆς γνέφει: ναί, κ' ἢ
Βραγγιάνα στρέφει πρὸς τὸ Νέο.)
Τὸ εἶδες, ἀλήθεια, τῶραμα;

- Ὁ Ν. Ναί, τό εἶδα!
- ΒΡΑΓ. Κι ἂν ἐγὼ πῶ: ψέματα λές!
- Ὁ Ν. Λὲς τρέλες!
- ΒΡΑΓ. Κι ἂν ἐγὼ σοῦ ζητήσω, ἐδῶ νὰ φέρῃς
τὸ γέρο ἀπὸ τὸ δάσος, γιατί θέλω
νὰ ξαναπῆ κι αὐτὸς ὅτι μᾶς εἶπες;
- Ὁ Ν. Χάθηκε μέσ' στὰ μπερδεμένα κλώνια,
καὶ ἄδικα θὰ κοπιᾶσουν νὰ τοῦ βροῦνε
τᾶχνάρια.
- ΒΡΑΓ. Αὐτὸς ἐδῶ, κυρά μου Ἴζόλδη,
λέει ψέματα. Τὸν ἔχουνε βγαλμένο
καὶ τονὲ λένε «ὁ Κακὸς Νέος» οἱ ἄλλοι.
Φέρνει τὸ δόλο ἐδῶ. Νὰ τονὲ διώξῃς!
Κ' ἢ Παναγία Παρθένα ἄς μὲ παιδέψῃ,
ἂν ἢ καρδιά μου λάθεισε!
- ΙΖΟΛ. (πρὸς τὸ Νέο.)
Τὴν ἄκουσες;
- Ὁ Ν. (μὲ θυμὸ, πρὸς τὴ Βραγγιάνα.)
Ἄν ἢ Παρθένα σ' ἄκουσε, ἢ μορφὴ σου
δὲ θέλει ἰδεῖ τὴ νέα αὐγή! — Κυρά μου,
στὸ ἐρχόμενο κνηγί, νὰ θυμᾶσαι
τί ἀγρίμια θὰ σοῦ φέρω, νὰ σασιτίσης!
- ΙΖΟΛ. Δὲ σ' ἔχω ἀνάγκη. Φύγε!
- Ὁ Ν. Ἡ προσταγὴ σου!
(Ἀφοῦ φιλήσῃ τὸ χῶμα, φεύγει γορ-
γὸς καὶ ἄγριος.)

ΙΖΟΑ. Βραγγιάνα μου, είσαι βέβαιη. Κι ἄν εἶταν ὁ Τριστάνος; κ' ἢ μάχισσα ἢ Ἐβραία στὰ μαῦρα της τὰ βρόχια ἄν τὸν κρατοῦσε; ΒΡΑΓ. Μὴν τὸν πιστεύεις! Εἶναι ὄχι ἀθρεμμένη στοῦ κῦρ Ἀντρέττου τῆ φωλιά, πὸν βάζει τριγύρω σου τριβόλια καὶ παγίδες μὲ πονηρία θανάσιμη. Ὁ Τριστάνος δὲν εἶναι φυλακτῆ. Θέλουν οἱ ὀχτροὶ σου γιὰ τὸν καλὸ σου νὰ μὴν ξέρης, κ' ἔτσι μὲ νέον καημὸ νὰ λυώσης. Μὰ μὴν τρέμης βάστα γερά, νάντισταθῆς! — Νά, ὁ Ρήγας!

(Ἀπολυθῆσι)

Μεταφρ. Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

ΧΑΡΑΥΓΗ

Μὲ κάτεχαν μελαγχολικὲς σκέψεις τὸ ἀπόγευμα τῆς Τετράδης (1 τοῦ Φλεβάρη), σάν, καθισμένοι σὲ μιὰ καρέκλα, περίμενα ν' ἀκούσω τὸν ἐναρκτήριο τοῦ νέου Καθηγητῆ κ. Σίμου Μενάρδου· γιὰτ' εἶχα διαβασμένο στὶς ἑφημερίδες καὶ ἀπὸ γνωστούς μου εἶχ' ἀκούσει πὼς τοῦ ἐτρομαζότανε ἀποδοκιμασία ἀπ' τοὺς φοιτητῆς, πού, πιστοὶ ἀκόμα στὴν κουρελιασμένη σημαία τοῦ ὑποψήφιου βουλευτῆ Ἀττικῆς, δὲν μποροῦσαν νὰ χωνέψουν Καθηγητῆ τῆς φιλολογίας γνωστὸ μαλλιάρο. Ἀπὸ καμιὰ μεριά λοιπόν, σκεφτόμουνα, δὲ θὰ μποροῦσε νὰ χωρέσει στὸ φριχτὸ αὐτὸ σκοτάδι μιὰ φωτεινὴ ἀχτίδα; Οἱ φοιτητῆς, ἢ μορφωμένη μερίδα τῆς κοινωνίας, αὐτὴ πὸν ἄλλου τραβάει τὴν κόκκινη σημαία τῆς ἐπανάστασης — εἶναι καὶ αὐτοὶ προορισμένοι νὰ παίξουν στὸν τόπο μας τὸ χειρότερο καὶ ταπεινότερο ρόλο πὸν μπορεῖ νὰ φανταστῆ κανεὶς, νὰ γίνονται σημαιοφόροι τῆς ψευτιάς, τῆς ὑποκρισίας, τῆς ὀπισθοδρομικότητας, νὰ χειροκροτοῦν τοὺς ἀμαθέστερους καὶ χυδαιότερους δημαγωγούς καὶ ν' ἀποδοκιμάζουν ὄσους ἔρχονται μὲ τὸ φῶς στὸ βασίλειο αὐτὸ τοῦ Ἄδου; Ἀπὸ ποιους τότε νὰ ἐλπίζει κανεὶς; Μιὰ ὀμοβροντία χειροκροτήματα καὶ ζητωκραυγὲς διέκοψαν τὶς σκέψεις αὐτῆς· εἶταν ἢ ὑποδοχὴ πὸν κάνανε οἱ φοιτητῆς στὸ μαλλιάρο Καθηγητῆ. Ὁ κ. Μενάρδος ἄρχισε μὲ σιγανὴ μὰ μελωδικὴ φωνὴ τὸ λόγόν του· ἄρχισεν φυσικὰ ἀπ' τὴν ἀρχαιότητα σάν Καθηγητῆς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλολογίας πὸν διορίστηκε. Ἐρριξε βλέμμα θαυμασμοῦ στὴν ἀρχαιότητα ὁ Μενάρδος — μὰ τὸ βλέμμα αὐτὸ δὲν εἶταν σάν κ' ἐκεῖνο πὸν εἶχαμε ὡς τώρα συνειθισμένο· δὲ σήκωσε τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα γιὰ νὰ περιφρονῆσῃ τὴ μέση καὶ βρῖσει χυδαία τὴ σημερινὴ ὁ φωτισμένος Καθηγητῆς. Μελέτῃ τῆς ἀρχαιότητας τέτοια δὲ στέκει σὲ σημερινούς λαοὺς πὸν θέλουν νὰ ζήσουν. Λαοὶ πὸν αἰσθάνονται μέσα τους ζωὴ, λαοὶ πὸν ἔχουν ἔθνικα ἰδεώδη καὶ πὸν μερικὰ ἀπ' αὐτὰ μποροῦν σήμερον νὰ ἐκπληρώσουν δὲν περιφρονοῦν τὸ παρόν, τὸ εἶναι τους. Τὸ παρελθόν τους θέλουν βέβαια νὰ τὸ ξέρουν, θέλουν νὰ ἰδοῦν τὸν παλιὸ τους πολιτισμὸ — μὰ ὄχι γιὰ νὰ γυρίσουν πίσω σ' αὐτόν, μόνον γιὰ νὰ εἰκολυνθοῦν στὸ σκηματισμὸ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ μέλλοντος. Ὅ,τι ἄλλαξε τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου — αὐτὸ δὲν πάει νὰ πεῖ πὼς εἶναι βάρβαρο ἢ χυδαῖο· αὐτὸ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς

ἐξέλιξης κ' ἔχει τόση ἀξία ὅση καὶ τὸ παλιό. Ἔτσι κ' ἢ νέα Ἑλληνικὴ γλώσσα δὲν εἶναι βάρβαρη, οὔτε ἢ βυζαντιακὴ κ' ἢ ἀρχαία δὲν ἔχει τὸ μονοπώλιο τῆς εὐγένειας· ἔτσι κ' ἢ λογοτεχνία πὸν μεταχειρίστηκε γιὰ ὄργανό της τὶς διάφορες αὐτῆς μορφῆς τῆς γλώσσας δὲν πρέπει νὰ ἐξεταστῆ μὲ μονομέρεια, γιὰτι καὶ ὁ ἑλληνικὸς μεσαιῶνας καὶ ὁ ἀθάνατος νέος ἑλληνισμὸς μᾶς ἔδωκε ἔργα μὲ ζωὴ καὶ ἀξία, ἔργα πὸν καθρεφτίζουν ὅλα τὴν ψυχὴ τοῦ ἐνιαίου λαοῦ. Κ' ἢ ἐνότητα αὐτῆ μ' ὄλη τὴ μεγάλη χρονικὴ ἀπόσταση φαίνεται ζωγραφισμένη στὰ λογοτεχνικὰ μνημεῖα, πὸν μᾶς δείχνουν σὲ τόσα σημεῖα τὶς ἴδιες ἀντιλήψεις, τὰ ἴδια αἰσθήματα, τὶς ἴδιες ἐντυπώσεις.

Ἦλιε πὸν πᾶς στὴ μάννα σου, Ἦλιε πὸν πᾶς νὰ δύσης Ἄν δῆς καὶ τὴν ἀγάπῃ μου νὰ μοῦ τὴ χαιρετίσης,

λέει ὁ λαϊκὸς ποιητῆς· τὸν ἥλιο βάζει γιὰ ταχυδρόμο καὶ ὁ Ἄϊας τοῦ Σοφοκλῆ στέλνοντας στὴ μάννα του τοὺς τελευταίους του χαιρετισμούς!

Τὴν ἐθνικὴ αὐτὴ ἐνότητα τὴν περιφρόνησαν οἱ περιώνυμοι «σοφοὶ» τῆς χθῆς· φωνασκοῦσαν βέβαια γιὰ τὰ ἔθνικα ἰδεώδη μὰ ξεχνοῦσαν πὼς αὐτὰ στηρίζονται ὄχι στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ μὰ στὴ μεσαιωνικὴ παράδοση πὸν μόνον αὐτὴ μᾶς συνδέει μὲ τὸ λαὸ πὸν διεκδικοῦμε τὴν κληρονομία του. Ἐνα ἔθνικὸ ρῖγος πιάνει στὰ λόγια αὐτὰ καὶ τοὺς ψυχραιμότερους ἀκροατῆς· πολλῆς φορῆς ζοηρὰ χειροκροτήματα πὸν ὀλοφάνερα βγαίνουν ἀπ' τὴν καρδιά ἐκείνων, πὸν ἴσως ἦρθαν ν' ἀποδοκιμάσουν τὸν προδότη μαλλιάρο διακόπτουν τὸν κ. Μενάρδο. Τὰ σκοτεινιασμένα μάτια τῶν ὀπισθοδρομικῶν νέων τῆς χθῆς ἀρχίζουν νὰ βλέπουν στὸ φῶς πὸν ἔρχετο ὁ μαλλιάρος προβολέας γιὰ συκοφαντίες καὶ χυδαιότητες, ὅ,τι ὡς τὰ χτῆς ἔβλεπαν γιὰ μεγαλοουργίες! Ἀρχίζουν νὰ βλέπουν πὼς δὲν εἶν' οἱ μαλλιάροι ἐκεῖνοι πὸν ζητοῦν τὴ διάσπαση τῆς φυλῆς μὲ τὴ διάσπαση τῆς γλώσσας, μὰ ἐκεῖνοι πὸν περιφρονώντας τὴ γλώσσα χιλίων χρόνων προσηλώνουν τὰ βλέμματα σὲ μιὰ μόνον — καὶ τόσο μακρυνή — ἐποχὴ καὶ θεωρώντας βάρβαρο τὸ κάθε τι πὸν ἀκολοίθησε, δὲ βλέπουν πᾶ Ἑλληνισμὸ ὕστερ' ἀπὸ κείνη τὴν ἐποχὴ! Ἀρχίζουν νὰ βλέπουν πὼς δὲν εἶναι προδότες, πὸν πουλιένται σὲ ξένους ἐχθρικούς μας λαοὺς ἐκεῖνοι πὸν ὑπερασπίζουν ἀτρόμητα τὴν ἐθνικὴ γλώσσα — μὰ Ἑλληνες πὸν τολμοῦν νὰ ἐλπίζουν ἀκόμα σ' ἕνα παρόν καὶ σ' ἕνα μέλλον τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ πὸν θέλουν νὰ ἰδοῦν μορφωμένο τὸν ἑλληνικὸ λαὸ, πὸν οἱ ἄλλοι ὡς τώρα ἄφιναν στὸ μεγαλύτερο σκοτάδι! Κι ἔταν ὁ ἐμπνευσμένος ὀμιλητῆς τέλειωσε μὲ τὴν ὀμορφὴ ἀποστροφὴ «ὁ στενὸς ὀρίζων τῆς σημερινῆς θὰ εὐρυνθῆ καὶ τότε θὰ ἴδωμεν — θὰ ἴδῃτε τουλάχιστον, ὁ νέοι σεις «*Ἑλλάδα τὴν Ἑλλάδα*», χειροκροτήματα καὶ ἐπευφημίες, βγαλμένες ἀπ' τὰ φυλλοκάρδια ἐκείνων πὸν σκέψες σκοτεινῆς τοὺς εἶχαν φέρει ἐκεῖ, εἶταν τῶν κοκκῶν τὰ λαλητὰ πὸν μνηοῦσαν ἐπὶ τέλους καὶ σὲ μᾶς τὸν ἐρχομὸ τῆς χαρουργῆς.

Κι ἀφήσαμε τὴν αἰθουσα μὲ τὴν καρδιά πλημμυρισμένη χαρὰ — κ' ἐλπίδα, πὼς θάρθει καὶ δῶ ἢ ἐποχὴ πὸν τοῦ Ἦλιου οἱ φωτεινῆς ἀχτίδες θὰ λύσουν τὸ σημερινὸ τρισκόταδο, θὰ φωτίσουν *τὴ νέαν Ἑλλάδα*.

A. T.